

Η αναγκαιότητα της χριστιανικής αγωγής¹

● Του Αλέξανδρου Ταπάκη

Θεολόγου – Επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαίδευσης

Από τα αρχαία χρόνια ετίθετο το ερώτημα για τη χρησιμότητα της διδασκαλίας της ηθικής αγωγής. Το ερώτημα αυτό αναλύθηκε πάρα πολύ στον περιβόητο διάλογο του Σωκράτη με το σοφιστή Πρωταγόρα, δηλαδή κατά πόσο η αρετή μπορεί και πρέπει να διδάσκεται. Οι σοφιστές, φυσικά, δίδασκαν τις διάφορες αρετές για δικούς τους ωφελιμιστικούς λόγους. Η αρχαία ελληνική γραμματεία δίνει μεγάλη σημασία στην ηθική διδασκαλία και στην άσκηση ενάρετης ζωής από τους νέους.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια θα τοποθετούσαμε και τη χρησιμότητα της θρησκευτικής αγωγής και μάλιστα της χριστιανικής αγωγής, αφού η χριστιανική διδασκαλία προάγει τις αιώνιες και διαχρονικές αρετές, τις οποίες δίδαξε κατά την επίγεια ζωή του ο μέγας διδάσκαλος, ο Ιησούς Χριστός.

Στην Καινή Διαθήκη, θέλοντας ο Απόστολος Ιάκωβος να δώσει έναν ορισμό για το ποιος είναι σοφός και επιστήμονας, αναφέρει: «Τίς σοφός και ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; Δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ...». Κατά τον ίδιο Απόστολο, η “άνωθεν σοφία” είναι “αγνή”, ενώ η “ἐπίγειος” είναι “δαιμονιώδης”. Με αυτές τις σκέψεις θα ήθελα να αρχίσω την απάντηση στο ερώ-

τημα **κατά πόσον είναι χρήσιμη η χριστιανική αγωγή ή όχι**. Κι αυτό, γιατί η Θρησκευτική Αγωγή και ειδικότερα η Χριστιανική Αγωγή καλλιεργεί την αρετή στο παιδί και συμβάλλει στη βελτίωση της συμπεριφοράς του.

Παρόλα αυτά υπήρχαν και υπάρχουν κάποιες αμφισβητήσεις για τη διδασκαλία της Χ.Α. Οι αμφισβητούντες υποστηρίζουν ότι θα έπρεπε να ήταν καθαρή υπόθεση της Εκκλησίας, και όχι του Σχολείου. (Η διευθέτηση αυτή γίνεται μόνο στη Γαλλία, με τη μορφή του Κατηχητικού Σχολείου. Στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες διδάσκεται, είτε προαιρετικά είτε υποχρεωτικά στα Σχολεία).

Στη Βρετανία, μια χαρακτηριστική πολυπολιτισμική χώρα, η οποία επηρεάζει αρκετές άλλες χώρες με το εκπαιδευτικό της σύστημα, μεταξύ των οποίων και την Κύπρο, από το 1960 άρχισαν να απασχολούν τους παιδαγωγούς δύο ερωτήματα για τη διδασκαλία της θρησκευτικής αγωγής:

A) Θα έπρεπε ή όχι να διδάσκεται το ΜΘ στα Δημόσια Σχολεία;

B) Θα έπρεπε να περιλαμβάνει στην ύλη του μόνο τη διδασκαλία της χριστιανικής πίστης ή να περιλαμβάνει και τη διδασκαλία άλλων θρησκειών;

Εισήγηση, η οποία έγινε για τα Στελέχη των Κατηχητικών Κινήσεων της Ιεράς Μητροπόλεως Ταμασού και Ορεινής, στις 6 Οκτωβρίου 2009.

Μερικοί, λοιπόν, υποστήριζαν ότι δεν έπρεπε να διδάσκεται το ΜΘ στα Δημόσια Σχολεία, διότι η θρησκευτική εκπαίδευση θα μπορούσε να χρησιμοποιείται για προσηλυτισμό των μαθητών στη χριστιανική πίστη μέσα στα Δημόσια Σχολεία. Γι' αυτό, υποστήριζαν, ότι η διδασκαλία του ΜΘ, αντί να είναι υποχρεωτική, έπρεπε να μετατραπεί σε **προαιρετική**. Κι ακόμη, η ύλη του ΜΘ θα έπρεπε να μην περιορίζεται σε ένα θρήσκευμα μόνο, για να μη γίνεται προσηλυτισμός.

Οι υποστηρικτές της θρησκευτικής εκπαίδευσης στα Σχολεία υποστήριζαν ότι η θρησκεία είναι μια μορφή γνώσης και για τον λόγο αυτό τα Θρησκευτικά θα έπρεπε να έχουν μια μόνιμη θέση στο αναλυτικό πρόγραμμα. Το ΜΘ θα πρέπει να διδάσκεται στα Σχολεία, υποστήριζαν, αυτό όμως δε σημαίνει ότι επιτρέπεται να προσηλυτίζονται οι μαθητές, για να γίνουν χριστιανοί. Η θρησκεία θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένα σπουδαίο κοινωνικό φαινόμενο, γεγονός που ενισχύει την αναγκαιότητα της διδασκαλίας του ΜΘ.

Έτσι, λοιπόν, στη Βρετανία, από το 1960 το ΜΘ έλαβε μια μορφή **θρησκευσιολογική**, δηλαδή εισήχθησαν στα Αναλυτικά Προγράμματα των Θρησκευτικών και στοιχεία από άλλες θρησκείες.

Παρόλα αυτά, η κύρια θρησκεία που περιλάμβαναν τα σχολικά εγχειρίδια, ήταν η χριστιανική, ως η επικρατούσα θρησκεία στη χώρα.

Οι αμφισβητήσεις της Θρησκευτικής Αγωγής

Από το 1960 και μετά πολλοί κατά καιρούς αμφισβήτησαν τη χρησιμότητα της διδασκαλίας της Θρησκευτικής Αγωγής στα Σχολεία, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Κύπρο. Με πρόφαση κάποτε κάποια μεταρρύθμιση, ή αποφόρτωση της ύλης, ή την ανάγκη εισαγωγής κάποιου άλλου πιο «χρήσιμου» μαθήματος, ή της πολυπολιτισμικότητας της κοινωνίας μας, εισηγήθηκαν τη μείωση ή και αφαίρεση του ΜΘ από κάποιες τουλάχιστον τάξεις του Λυκείου. Όμως οι αντιδράσεις της Εκκλησίας και άλλων οργανωμένων φορέων οδήγησαν αυτές τις προσπάθειες σε ναυάγιο.

Μεταξύ των **επιχειρημάτων**, που παραθέτουν όσοι **εναντιώνονται** στη διδασκαλία του Μαθήματος των Θρησκευτικών (ΜΘ), είναι και τα εξής:

1. Η κοινωνία μας είναι πια μια πολυπολιτισμική κοινωνία και δεν υπάρχει ομοιογένεια στο μαθητικό πληθυσμό, για να διδάσκεται μια ομοιογενής θρησκεία.

Είναι γεγονός ότι η σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού στην πατρίδα μας έχει αλλάξει. Ένας μεγάλος αριθμός μαθητών και μαθητριών από άλλες χώρες έχει εισέλθει στα σχολεία μας με διαφορετική κουλτούρα και θρησκευτική συνείδηση. Μουσουλμάνοι, Ρωμαιοκαθολικοί, Διαμαρτυρόμενοι, άθεοι και άλλοι, έχουν προστεθεί στους ήδη υπάρχοντες «μάρτυρες του Ιεχωβά». **Υπολογίζεται ότι το ποσοστό των αλλόγλωσσων και αλλόθρησκων μαθητών στα σχολεία μας έχει φτάσει σχεδόν το 10%. Αυτή η βεβαρημένη πολιτισμική ατμόσφαιρα προκαλεί σύγχυση στους διδάσκοντες και διδασκομένους.** Οι μαθητές μας βιώνουν καταστάσεις, στις οποίες δεν καλλιεργούνται οι πρέπουσες αξίες, ενώ στους δασκάλους μας παρουσιάζεται πολλές φορές αδιαφορία ή μεγάλος φανατισμός σχετικά με την αποδοχή της Ορθοδοξίας. Είναι γνωστό ότι, τόσο οι αδιάφοροι, όσο και οι φανατικοί δυσκολεύουν τα πράγματα.

Από την άλλη πλευρά η πολιτεία στέλνει στα Σχολεία εγκυκλίους για αποχή από το ΜΘ για όσους από τους μαθητές το επιθυμούν, και οι οποίοι ανήκουν σε άλλο θρήσκευμα. Αυτό δυσκολεύει την κατάσταση. **Θα ήταν ίσως προτιμότερο, αντί της απαλλαγής από το μάθημα, να λάβει το ΜΘ ένα διαπολιτισμικό χαρακτήρα, με βαρύνουσα σημασία φυσικά στην Ορθόδοξη Χριστιανική Αγωγή, αλλά να περιλαμβάνει και κάποια στοιχεία από άλλες θρησκείες. Ο Χριστιανισμός και μάλιστα η Ορθοδοξία, είναι έτοιμη να πράξει κάτι τέτοιο, γιατί δεν έχει να φοβηθεί τίποτα, ως έκφραση της απόλυτης αλήθειας και της ελευθερίας.**

Ο διαπολιτισμικός χαρακτήρας είναι διάχυτος στα λόγια του Ευαγγελίου. Από την αρχή της ίδρυσης της Εκκλησίας από τον Ιησού Χριστό, με το «**πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη... διδάσκοντες αὐτούς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν**», η Εκκλησία χρησιμοποιεί το λόγο, τη διδασκαλία για τη μετάδοση των αληθειών της σε όλους τους ανθρώπους.

Ήδη, στα νέα βιβλία των Θρησκευτικών τόσο του Δημοτικού, όσο και του Γυμνασίου και Λυκείου **διδάσκονται και κάποια στοιχεία από άλλες θρησκείες.** Η διδασκαλία και άλλων θρησκειών δε σημαίνει απόρριψη της παραδεδομένης πίστης και παράδοσης του τόπου μας. Αντίθετα, η αντικειμενική διδασκαλία των άλλων θρησκειών, μαζί ασφαλώς με τη χριστιανική ορθόδοξη διδασχία, που θα έχει την **κεντρική και κυρίαρχη θέση**, συντελεί στην ορθή εκτίμηση και αξιολόγηση από το μαθητή της θρησκευτικής παράδοσης και

εμπειρίας των άλλων λαών γενικά και της δικής μας ιδιαίτερα. Επίσης θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι, για να υπάρξει αρμονία και ειρήνη μεταξύ των ανθρώπων, πρέπει να προηγηθεί η ειρήνη μεταξύ των θρησκειών.

2. Πολλές φορές προβάλλεται το επιχείρημα ότι στο ΜΘ γίνεται προσηλυτισμός και αυτό αντίκειται προς τις ελευθερίες του ατόμου.

Στο ΜΘ δε γίνεται προσηλυτισμός, αλλά μια αμερόληπτη, κατά το δυνατό, διδασκαλία του Χριστιανισμού (καθώς και άλλων θρησκειών) και γνωριμία της επικρατούσας χριστιανικής παράδοσης και πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτή την παράδοση είναι καλό να τη γνωρίζουν και οι ξένοι που επέλεξαν να κατοικήσουν στην πατρίδα μας, διότι αυτή η γνώση θα βοηθήσει και τους ίδιους να ζήσουν σε ένα οικείο πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον. Αντίθετα, η άγνοια μπορεί να τους δημιουργεί περισσότερο άγχος και ανασφάλεια.

Η γνώση, τώρα, από εμάς των βασικών αξιών των άλλων θρησκειών μας βοηθά σε μια ορθή συμπεριφορά έναντι των ξένων, με τους οποίους συμβιώνουμε. Μας ωθεί σε σεβασμό των ιδιαιτεροτήτων της ζωής τους και στην αποδοχή των εθίμων και αντιλήψεών τους.

Η διδασκαλία του ΜΘ μέσα στις σχολικές αίθουσες, τόσο της Δημοτικής, όσο και της Μέσης Εκπαίδευσης, **δε λαμβάνει καθόλου προσηλυτιστικό χαρακτήρα.** Έτσι, διδάσκεται μεν ως επικρατούσα θρησκεία η Ορθόδοξη Χριστιανική, αλλά με **γνωσιολογικό, κι όχι με κατηχητικό-εκκλησιαστικό τρόπο.** Ο εκπαιδευτικός δεν απευθύνεται πια μόνο σε βαπτισμένους ορθόδοξους μαθητές, αλλά και σε αβάπτιστους και σε αλλόθρησκους μαθητές.

Κατά την άποψη του Μητροπολίτη Ναυπάκτου Ιερόθεου Βλάχου, «*στα σχολεία το ΜΘ, όπως διδάσκεται σήμερα είναι θρησκευσιολογικό, γιατί τα παιδιά μαθαίνουν για όλες τις θρησκείες και περισσότερο, όπως είναι φυσικό, για τη δική τους θρησκεία, είναι γνωσιολογικό, γιατί η μετάδοση γίνεται διά του λόγου και της ακοής, ανεξάρτητα αν κανείς εκκλησιάζεται και αν πιστεύει στο Θεό... είναι και πολιτιστικό... διότι τα παιδιά μαθαίνουν τις παραδόσεις και τον πολιτισμό του τόπου τους, αφού η Εκκλησία είναι μεν σώμα Χριστού, αλλά παράγει και πολιτισμό*» (Μητροπολίτου Ναυπάκτου Ιερόθεου «Το Μάθημα των Θρησκευτικών στα σχολεία» Εκκλησιαστική Παρέμβαση, Νοέμβριος 2002).

3. Ας δούμε τώρα μερικά επιχειρήματα που συνηγορούν στη διδασκαλία της Χριστιανικής Αγωγής στα Σχολεία μας:

α) Το παιδί έχει ανάγκη από τη βίωση του **θρησκευτικού συναισθήματος**, της συγκίνησης, δηλαδή, που αισθάνεται ο άνθρωπος, όταν στρέφεται προς το Θεό. Το παιδί βιώνει αυτό το συναίσθημα, κατ' αρχήν ως θαυμασμό προς τον κόσμο, που μας περιβάλλει, και κατ' επέκταση προς το δημιουργό του σύμπαντος. Η καλλιέργεια αυτού του συναισθήματος δίνει απάντηση στο ερώτημα της δημιουργίας, ενδυναμώνει την πίστη, την ελπίδα, την αγάπη, κοινωνικοποιεί το παιδί, το ημερεύει, και συμβάλλει στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου ανθρώπου, όπως είναι και ο γενικός σκοπός της αγωγής.

β) Η **Θρησκευτική Αγωγή αναπτύσσει το παιδί ηθικά, κοινωνικά, συναισθηματικά, πνευματικά**. Μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο και να καταπολεμήσει τον παραμερισμό των πνευματικών αξιών και την υποβάθμιση της ποιότητας της προσωπικότητας του ανθρώπου. Αφυπνίζει το παιδί ηθικά και πνευματικά. Το βοηθά να κατανοήσει τον εαυτό του ως **πρόσωπο**, μέλος δηλαδή μιας κοινωνίας, στην οποία καλείται να ζήσει με αγάπη και σεβασμό προς τη δημιουργία και τους ανθρώπους. Η ΘΑ εμπλουτίζει το συναίσθημα και τη βούληση του παιδιού, και του προσφέρει ηρεμία, ισορροπία, σταθερότητα, αυτοπεποίθηση κι ελπίδα.

Η παιδεία έχει ως σκοπό, όχι μόνο τη διανοητική και σωματική, αλλά και την πνευματική διάσταση του ανθρώπου. Το ΜΘ, όταν διδάσκεται σωστά, οδηγεί σε πανανθρώπινους προβληματισμούς, που αντιστέκονται στο υλιστικό καταναλωτικό πλαίσιο της σημερινής κοινωνίας μας.

γ) Η **παιδεία πρέπει να έχει ανθρωπιστικό χαρακτήρα**.

Ο ιερός Χρυσόστομος τονίζει για τη σημασία της παιδείας: «*Άνθρωπος γάρ ἔστιν, οὐχ ὄστις ἀπλῶς χεῖρας καὶ πόδας ἔχει ἄνθρωπου, οὐδ' ὄστις ἔστι λογικὸς μόνον, ἀλλ' ὄστις εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν παρορσίας ἀσκεῖ*». (Κατηχ.1,2 ΕΠΕ 30548). Και ο καθηγητής Κωνσταντίνος Πασσάκος αναφέρει τα εξής: «*Χωρὶς παιδεία δεν μπορεί να νοηθεῖ ἀνθρώπινο πρόσωπο στην ουσιαστικὴ σημασία του. Καὶ ὅταν τυχόν η παιδεία βρῖσκεται κατ' οὐσίαν ἔξω ἀπὸ τὸ πρόσωπο ἢ τὸ παραθεωρεῖ, δεν εἶναι δυνατό να γίνεται λόγος για πραγματικὴ παιδεία. Τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο χαρακτηρίζεται ἀπὸ μοναδικότητα, ἀξιοπρέπεια, ἐλευθερία ἐκλογῆς καὶ προσω-*

πική ευθύνη». (Ελληνοχριστιανική Αγωγή)

δ. Η **ΘΑ δίνει σημασία στο ανθρώπινο πρόσωπο**, στην ιδιαιτερότητα και μοναδικότητά του, στην αγαπητική προσέγγιση και στις ψυχοπαιδαγωγικές αρχές. Τονίζουμε εδώ την προσπάθεια των Πατέρων της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας να αποσαφηνίσουν την έννοια πρόσωπο σε σχέση με τον Τριαδικό Θεό και κατ' επέκταση το κτίσμα Αυτού το κατ' εικόνα και ομοίωσή του, τον άνθρωπο. Οι Πατέρες δίδαξαν τον τρόπο, με τον οποίο θα προσεγγίσουμε και θα γνωρίσουμε, κατά το δυνατό, το Θεό και θα φτάσουμε στη θέωση. Αυτός πρέπει να είναι ο σκοπός μας ως εκπαιδευτικών, όταν προσπαθούμε να διαπαιδαγωγήσουμε και να διαπλάσουμε τους χαρακτήρες των μαθητών μας, ώστε να διαμορφωθούν σε προσωπικότητες, που θα τείνουν να ομοιάσουν στο Δημιουργό τους και θα οραματίζονται τη θέωση.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια τονίζεται η **αξία της ΘΑ. Δεν μπορεί κανείς να παραβλέψει τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα της παιδείας. Βασική πρόθεση του Σχολείου πρέπει να είναι η συμβολή στη σωστή ανάπτυξη της προσωπικότητας του κάθε μαθητή. Η γνωστική μόνο ανάπτυξη του μαθητή δε λύνει το πρόβλημα της αγωγής**.

Αυτό φαίνεται και από τα ολοένα αυξανόμενα περιστατικά αντικοινωνικής και βίαιης συμπε-

ριφοράς των εφήβων και των νέων. Γι' αποφυγή δυσάρεστων καταστάσεων συμπεριφοράς πρέπει να δοθούν στους μαθητές ευκαιρίες, για να βρουν το πραγματικό νόημα της ζωής και τους σωστούς προσανατολισμούς. **Το Σχολείο καλείται να δώσει μια σφαιρική αγωγή, υποβοηθώντας τους μαθητές στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς τους.**

4. Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από κοινωνική και ηθική κρίση, η οποία επηρεάζει όλους μας, και ιδίως τα παιδιά. Οι ηθικοί κίνδυνοι, τους οποίους διατρέχουν σήμερα τα παιδιά, είναι περισσότεροι. Αξίες και θεσμοί, όπως η οικογένεια, διέρχονται σοβαρή κρίση, και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τα παιδιά. Σήμερα τα παιδιά διαλυμένων οικογενειών αυξάνονται, και χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα και μεταχείριση από τους εκπαιδευτικούς. Υπάρχουν, επίσης, παιδιά, τα οποία είναι θύματα βίας μέσα στην οικογένεια.

Είναι παραδεκτό ότι στην αντιμετώπιση της κρίσης των αξιών, του ανταγωνιστικού πνεύματος, του υλισμού και του ευδαιμονισμού, της μεγαλομανίας και του καταναλωτισμού, που μαστίζει την κοινωνία μας, μπορεί να συμβάλει η χριστιανική αγωγή με τις διαχρονικές αξίες, τις οποίες διδάσκει, όπως είναι η απλότητα, η ταπεινότητα, η αγάπη, η αλληλεγγύη κτλ.

5. Διατήρηση της ταυτότητάς μας

Η κοινωνία μας μπορεί να είναι πολυπολιτισμική, αλλά αυτό δε συνεπάγεται ότι εμείς ως Έλληνες και Ορθόδοξοι, πρέπει να χάσουμε την ταυτότητά μας. Αυτή η ταυτότητα και παράδοση κράτησε για χιλιάδες χρόνια, και δεν μπορούμε τώρα να την αρνηθούμε, με το πρόσχημα ότι υπάρχουν και άλλοι άνθρωποι μεταξύ μας από άλλους πολιτισμούς.

Θα ήταν, λοιπόν, σφάλμα, αν με αφορμή την αύξηση του αριθμού των ξένων μαθητών στα Σχολεία μας, αμφισβητήσουμε την αξία και τη χρησιμότητα της Θ.Α. Με το ίδιο σκεπτικό θα αμφισβητούσαμε και τον εθνικό ύμνο, τις εθνικές γιορτές, την ελληνική λογοτεχνία και την πολιτιστική μας παράδοση (λαογραφία, ήθη και έθιμα κτλ).

Έτσι, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ως κατακλείδα ότι το Μάθημα των Θρησκευτικών είναι αναγκαίο στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. **Εξ άλλου ζούμε σε μια ημικατεχόμενη πατρίδα, και η Θρησκευτική Αγωγή αποτελεί ένα στηρίγμα, που μας βοηθά να κρατηθούμε ως Έλληνες και ως Ορθόδοξοι Χριστιανοί στην εσχάτη αυτή της Μεσογείου.** Έστω

και αν ζούμε σήμερα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, κανένας δεν μπορεί να παραγράψει την ιστορική πραγματικότητα, που βοά ότι σ' αυτό το νησί για δυο χιλιάδες χρόνια ζουν Έλληνες Χριστιανοί Ορθόδοξοι.

6. Η απαλλαγή από το ΜΘ

Πάγια θέση του Υπουργείου Παιδείας στην Ελλάδα ήταν η απαλλαγή από το ΜΘ να ισχύει για τους μαθητές, που είναι αλλόθρησκοι ή αλλόδοξοι. Αυτό συμβαίνει και με το δικό μας Υπουργείο: Ύστερα δηλαδή από γραπτή αίτηση του γονέα ή κηδεμόνα, απαλλάσσεται κάποιος μαθητής **άλλου δόγματος ή θρησκείας** από το ΜΘ, και απασχολείται σε διπλανό τμήμα. Το 2008, όμως, στην Ελλάδα μια σειρά από Εγκυκλίους, οι οποίες αναιρούσαν η μία την άλλη, σε σχέση με το μάθημα των Θρησκευτικών στα Σχολεία, οδήγησε σε σύγχυση ή και εκμετάλλευση, ώστε κάποιοι Ελληνορθόδοξοι να διεκδικούν εγγράφως την απαλλαγή των παιδιών τους από το ΜΘ.

Είναι ενδιαφέρον το παράδειγμα της Γαλλίας, στην οποία δε διδάσκεται πάνω από 100 χρόνια ειδικό ΜΘ. Ο διανοητής Ρεζίζ Ντεμπρέ (που δε διακρίνεται και για τη θρησκευτικότητά του) εισηγείται την επαναφορά της συστηματικής διδασκαλίας του ΜΘ, το οποίο να συνδέεται με τον πολιτισμό, την τέχνη και τα γράμματα, μέσα από τα συναφή μαθήματα του Γαλλικού Σχολείου. (*Ελληνοχριστιανική Αγωγή*, τεύχος 553)

Κι αυτό δεν είναι τυχαίο. Το 2005 είχα την ευκαιρία, προσωπικά, να παρακολουθήσω ένα συνέδριο για τη διδασκαλία του ΜΘ στη Γερμανία. Το συνέδριο ασχολήθηκε με το θέμα της χρησιμότητας ή μη της θρησκευτικής αγωγής και ποια μορφή θα λάμβανε αυτή στα Σχολεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη διάρκεια της συζήτησης, μια Γαλλίδα σύνεδρος ανέφερε με έμφαση τα πιο κάτω: «**Όταν οι εκπαιδευτικοί είδαν να υψώνονται όλο και περισσότεροι μινερέδες στη Γαλλία και στα Γαλλικά Σχολεία να αυξάνονται οι μαντήλες, τότε πήγαν με ανησυχία και ρώτησαν τον Υπουργό Παιδείας τι να κάνουν. Τους είπε αυτός: Δώστε εφόδια στα παιδιά μας, να μην προσηλυτίζονται στο μουσουλμανισμό. Και οι παιδαγωγοί απάντησαν: Ποια εφόδια; Εδώ και 100 χρόνια δε διδάσκουμε στα παιδιά μας καθόλου Θρησκευτική Αγωγή. Δε γνωρίζουν ούτε για το Χριστό, την Παναγία, τα Χριστούγεννα, το Πάσχα, το σταυρό κλπ.» Κι ο Γάλλος Υπουργός Παιδείας, έδωσε οδηγία να παραχωρηθούν τέσσερις ώρες ετησίως, για να διδάσκονται τα παιδιά στη Γαλλία, τουλάχιστον αυτές τις στοιχειώδεις γνώσεις για τη Χριστιανική Θρησκεία...» ■**